

**Интеркултурна комуникация
Intercultural Communication**

**Интеркултурна и мултилингвална комуникация
в университетска среда**

Янка Тоцева

Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград
Имейл: y.totseva@swu.bg

Абстракт: В статията се представят резултати от анализ на обучението и мениджмънта на интеркултурната виртуална комуникация между студенти от Република Гърция и техните преподаватели от Югозападния университет „Неофит Рилски“ в магистърската програма „Интеркултурно образование“. Акцентът в изследването е използването на английски език като втори език в магистърската програма и влиянието му върху межкултурните различия в процеса на академична комуникация. Направен е преглед на учебния план и с помощта на емпирично изследване са установени мотивите на студентите за избор на тази програма и степента им на удовлетвореност от участието в нея. Извадката включва 60 студенти, обучаващи се през учебната 2021–2022 г. Проучена е ролята на английския език като *lingua franca* за българските учители и гръцките ученици. Изяснени са факторите, които допринасят за трудности и бариери при превода. Изследването позволява да се направят изводи относно ефективността на магистърската програма, от една страна, а от друга – за удовлетвореността от мултилингвалния и интеркултурния диалог между преподаватели и студенти с различен национален произход, които използват чужд и за двете групи език на обучение. Изведени са предпоставките за ефективна интеркултурна комуникация, като се отчитат принципите на културното разнообразие.

Ключови думи: интеркултурна комуникация, мултилингвален виртуален диалог, университетска среда, интеркултурната виртуална комуникация.

**Intercultural and Multilingual Communication
in a University Environment**

Yanka Totseva

South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad
E-mail: y.totseva@swu.bg

Abstract: This article presents the results of an analysis of the learning and management of intercultural virtual communication between students from the Republic of Greece and their lecturers from the South- West University “Neofit Rilski” in the Master’s programme “Intercultural Education”. The focus of the study is on the use of English as a second language in the Master’s program and its impact on intercultural differences in the process of academic communication. The curriculum is reviewed and the students’ motives for choosing this program and their level of satisfaction with participation in it are identified using empirical research. The research includes 60 students enrolled in the 2021–2022 academic year. The role of English as a lingua franca for Bulgarian teachers and Greek students is explored. Factors that contribute to difficulties and barriers in translation are elucidated. The study allows to draw conclusions about the effectiveness of the Master’s programme on the one hand; and, on the other, about the satisfaction with the multilingual and intercultural dialogue between teachers and students of different national origins who use a language of instruction that is foreign to both groups. The prerequisites for effective intercultural communication are outlined, taking into account the principles of cultural diversity.

Keywords: intercultural communication, multilingual virtual dialogue, university environment, intercultural virtual communication.

Уводни думи

Магистърската програма „Интеркултурно образование“ стартира в ЮЗУ „Неофит Рилски“ през 2008 година в рамките на проект EuropeAid/122908/ D/ SER/ BG „Improvement of the situation and inclusion of the disadvantaged ethnic minorities with a special focus on roma“. („Подобряване на състоянието и интеграция на малцинствени групи в неравностойно положение със специален фокус към ромите“). Експертите по проекта подготвят първия учебен план и по него са обучени 40 директори и учители от цялата страна, работещи в мултикултурни образователни институции – детски градини и училища. Програмата е акредитирана от НАОА и след успешното приключване на проекта, университетът продължава приема в нея. Интерес към програмата проявяват преди всичко учители от региони с етнически хетерогенно население.

От 2016 година започва обучение и на английски език, като в първата група са включени 6 студенти. През 2019 година учебният план е актуализиран и настоящите студенти се обучават по него.

Постановка на изследването

Целите на изследването са:

– да се установят мотивите на студентите от Република Гърция за избор на тази програма;

– да се проучи влиянието на английския като език на обучение, защото той е *lingua franca* за българските преподаватели и гръцките студенти.

– да се диагностицира степента на удовлетвореност на студентите от участието в нея.

Извадката включва 60 студенти, граждани на Република Гърция, които през академичната 2021–2022 се обучават в магистърската програма.

Хипотези:

1. Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград се намира на около 80 километра от границата с Гърция и на около час път с кола и това е първата възможна причина за повишения интерес на гръцките граждани да продължат обучението си в магистърска програма отвъд границата в тази институция.

2. Възможността да се обучават на английски език и да получат диплома за магистър, която се признава в Гърция.

3. Получаването на познания за по-ефективна работа в мултикултурна образователна среда е водещият мотив.

Проучването се реализира чрез *онлайн анкета*. В нея са включени общо 12 въпроса, от които 8 са свързани с тематиката на интеркултурното образование и обучението в магистърската програма, а останалите търсят полови и възрастови данни, а също така информация за професионалния статус на студентите.

Представяне на магистърската програма „Интеркултурно образование“

За да се установят причините за проявата на интерес към програмата и степента на удовлетвореност, е необходимо да се представят учебният план, целите на магистърската програма и очакваните резултати по отношение на формирани нови знания, умения и компетентности за ефективна работа в мултикултурна образователна среда.

Учебният план е за два семестъра в редовна форма.

В него са включени осем задължителни дисциплини: Философия на интеркултурното образование; Интеркултурно образование и изследвания; Интерактивни методи и техники за обучение в мултиетническа среда; Методология и методи за интеркултурни изследвания; Педагогическо общуване в интеркултурна среда; Социализация на деца от различни етноси и религии; Взаимодействие училище – семейство от различни етноси; Образование без предразсъдъци.

Предвидено е изучаването и на общо седем избираеми дисциплини – четири в първия и три във втория семестър. Списъкът на избираемите дисциплини включва за първия семестър: Организация на средата за интеркултурно педагогическо взаимодействие; Интеркултурно взаимодействие и религии; Законодателна основа на интеркултурното образование; Обра-

зователен театър в мултикултурна среда; Интеркултурна комуникация; Социално-педагогически профил на ромското семейство; Ромският фолклор в литературното образование; Социална работа с етнокултурни общности; Ромска култура и идентичност; Езиково обучение в мултикултурна среда. За втория семестър: Здравно образование; Превенция на насилието в семейството и училището; Гражданско образование; Приложни изследвания в мултиетническа среда; Интегрирано обучение за деца със специални образователни потребности; Словесно-изпълнителски дейности с деца в мултикултурна среда.

В квалификационната характеристика са изведени следните основни цели:

– Подготовка на нов тип учители, които да работят в условията на постмодерността, налагаща нови парадигми във философията на образованието и мултикултурния свят;

– Овладяване не само на педагогическа, но и на интеркултурна компетентност, която би позволила на учителите да бъдат ефективни в култури, различни от тяхната;

– Способност за управление на образователния процес в когнитивна, емоционална и поведенческа област сред хора с различна култура;

– Овладяване на широка гама от стратегии, методи и техники за работа с ученици от малцинствата и техните семейства;

– Познаване и прилагане на дидактически технологии за адаптиране на учебното съдържание към ученици с различна култура и религия в мултикултурна класна стая;

– Формиране у студентите на положителни нагласи и толерантност към различието;

– Овладяване на културно чувствителни педагогически технологии при организиране на взаимодействието с ученика.

Може да се направи изводът, че дисциплините в учебния план са модерни и актуални и кореспондират с мултикултурността както в българското, а така също и в гръцкото училище.

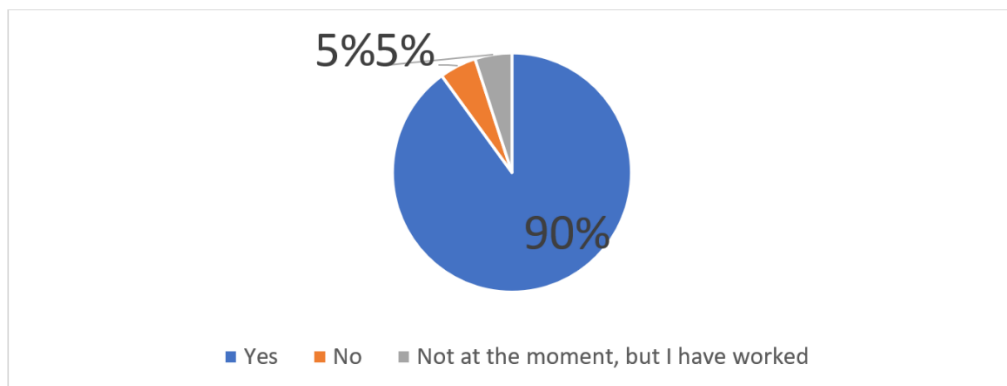
Заложените цели и очакваните като резултати педагогически и интеркултурни компетентности са издържани както от методологическа гледна точка, така и от прагматична, т.е. практико-приложна.

Анализ на резултатите

От общо 60 студенти в програмата през академичната 2021–2022 година са попълнили коректно анкетата 40. В курса има 10 мъже и 50 жени. Както в повечето изследвания, в които се търсят мнения и оценки от учители, и тук преобладават отговорилите жени.

Диаграма 1 показва разпределението на отговорите на въпроса, с който се цели да се изясни актуалният професионален статус на студентите като учители. Огромното мнозинство работят по професията. 5% не работят през тази учебна година, но имат опит; а други 5% – не са работили никога в сферата на образованието в Гърция.

Диаграма 1. Студенти, работещи в сферата на образованието в Гърция

На възраст под 30 години са 15% (6 студенти), между 30 и 40 години са 60% (24) и над 40-годишна възраст са 10 души, което прави всеки четвърти отговорил на въпросите в анкетата. Това възрастово разпределение показва засиления интерес на млади учители, които са осъзнали потребността от специализирана подготовка в областта на интеркултурната педагогика и технологията на работата в мултикултурна образователна среда, от една страна, но и желанието да се получи магистърска степен, от друга.

В Таблица 1 е разпределението на респондентите в зависимост от техния педагогически стаж.

Таблица 1. Педагогически опит на студентите от Гърция

Less than 1 year	15.0%		6
From 1 to 5 years	35.0%		14
From 5 to 10 years	15.0%		6
Over 10 years	30.0%		12
I have no experience	5.0%		2
Total respondents			40

Най-голямата група се оформя от учители със стаж между една и пет години, които са 14 и са 35% от общия брой. Втората голяма група са учителите със стаж над 10 години – 12 човека (30%). Ако първите са в началото на своето професионално развитие и все още се адаптират към системата, то втората група вероятно вече са се сблъскали с трудностите да се управлява мултикултурна класна стая и търсят ефективни педагогически подходи, за да повишат качеството на работата си.

Първият въпрос от същинската част на анкетата директно насочва вниманието към терминологичната и съдържателна страна на тематиката. Студентите следва да отговорят на въпроса: Според вас има ли разлика между интеркултурно и мултикултурно образование?

80% (32) отговорят, че такава има, четирима смятат, че няма, а други четирима – не знаят. Като се има предвид, че има студенти без педагогически стаж или в началото на кариерата си е нормално да има незапознати с понятийно-терминологичните интерпретации на интеркултурното и мултикултурното образование. Също така трябва да се има предвид, че те са учители по различни предмети, в различни класове и училища, и са получили бакалавърската си степен и учителска правоспособност в различни университети в Гърция.

Веднага след този въпрос от студентите се иска да дадат свободни отговори за личното им разбиране за интеркултурното и мултикултурното образование.

За интеркултурното образование респондентите са дали следните отговори:

Интеркултурното образование предоставя на всеки обучаем културните знания, нагласи и умения, необходими за постигане на активно и пълноценно участие в обществото.

Положително е съжителство на ученици от различни културни среди в училището.

Интеркултурното образование е свързано с това да разберем културата на другите хора и да се опитаме да им помогнем в училище.

Интеркултурно образование означава образование за всички без предразсъдъци.

Интеркултурното образование е процесът за постигане на начин на съвместно съществуване в мултикултурни общества чрез създаване на разбиране и уважение към хората, които принадлежат към различни културни групи. Културната идентичност на учащия трябва да бъде защитена и поддържана чрез осигуряване на висококачествено образование за всички, което позволява на всеки учащ да придобие културни знания, нагласи и умения, необходими за постигане на активно и пълноценно участие в обществото, което ще допринесе за разбирателството между индивидите, етническите, социални, културни и религиозни групи и нации.

Интеркултурното образование насърчава взаимодействието между хора, религии, култури, говорещи различни езици, които имат различни мнения и възгледи, за да се обучат хората да могат да оценят културното разнообразие.

Интеркултурното образование е педагогически подход, който насърчава межкултурното разбиране и уважение.

Интеркултурното образование описва активно поведение, при което всеки индивид се учи от друг.

Интеркултурното образование се отнася до многообразието на класната стая. Учениците в мултикултурна среда се научават как да общуват и помагат без предразсъдъци.

Образованието е свързано с всички култури, то минава през всички култури, понякога е свързано с отношенията между културите.

Интеркултурното образование е отговорът на разнообразието в класната стая, целящ да надхвърли пасивното съвместно съществуване, да постигне развиващ се и устойчив начин на съвместен живот в мултикултурни общества чрез създаване на разбиране, уважение и на продуктивен диалог между различните групи.

Обобщението на отговорите относно интеркултурното образование позволява да се направи изводът, че студентите са наясно с неговите основни характеристики и познават добре терминологията. Правят разлика между особеностите на средата – мултикултурна, и спецификата на подхода – интеркултурен, т.е. от позициите на философията на интеркултурализма и използването на културно специфични методи, при които са спазват принципите на безпристрастната педагогика и толерантността към различието.

Какво разбират под мултикултурно образование, можем да видим от свободните им отговори, част от които са:

Мултикултурното образование се стреми да създаде равни образователни възможности за всички ученици, включително тези от различни расови, етнически и социални групи.

Целта на мултикултурното образование е да се застъпва за по-добри възможности за учене, особено за тези, които са маргинализирани въз основа на цвета на кожата си или откъде идват.

Мултикултурното образование е да уважаваши всеки, без значение откъде е, и да се опитваши да го направиши част от своята страна.

Мултикултурното образование означава уважение към всяка религия, уважение на страната към всяка цивилизация.

Обучаване на ученици от различни нации и среди.

Това е форма на образование, която включва историята, ценностите, вярванията и гледните точки на хора от различни културни среди.

Мултикултурното се отнася до пасивна ситуация. То е комбинацията от култури, които могат да съществуват в едно общество, всички заедно по едно и също време.

Когато хора от различни среди, с различни начини на общуване, съжителстват без наистина да си взаимодействат дълбоко – това е мултикултурна комуникационна ситуация.

Мултикултурното образование е набор от образователни стратегии, разработени, за да предоставят на учениците знания за историята, културата и приноса на различни групи.

Мултикултурното образование е поредица от образователни форми или преподаване, което включва истории, текстове, ценности, вярвания и гледни точки на хора от различни културни среди. Най-вече се отнася до общество, което съдържа няколко културни или етнически групи. Хората живеят един с друг, но всяка културна група не е задължително да има ангажиращи взаимодействия помежду си.

При представянето на разбиранията за мултикултурното образование студентите акцентират върху наличието на различни културни групи със свой език, история, традиции и обичаи, ценности, вярвания и др. специфики, които групи живеят и учат в едно макрообщество.

Внимателното вникване в разбиранията за двете основни понятия позволява да се направи изводът, че студентите в хода на житейската си практика, а също не и в хода на обучението в тази магистърска програма са формирали своите ясни позиции и са извели ключовите разлики.

Този понятийно-терминологичен анализ е много важен, защото в България понякога се стига до ситуация, наричана „изгубени в превода“ на intercultural“. [1] Не само защото се превежда и като интеркултурно, а и като

мултикултурно, но най-вече защото не се прави разлика по отношение на тяхното осмисляне от позициите на философските концепции, които ги обосновават като различни.

При тази анкета, която беше на английски език, подобни проблеми няма и затова сме склонни да приемем, че студентите са наясно със смисъла и съдържанието на двата образователни подхода.

Те са изучавали „Философия на интеркултурното образование“ през първия семестър, а анкетата беше направена в края на втория и се надяваме, че имат високи нива на интеркултурна компетентност, получени и при изучаването и на другите дисциплини от учебния план.

Следващият въпрос беше свързан с мотивите за избора на магистърска програма „Интеркултурно образование“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Те имаха възможност да посочат повече от един отговор и поради тази причина процентът е повече от 100. Разпределението е представено в Таблица 2.

Таблица 2. Мотиви за избор на магистърска програма „Интеркултурно образование“

To gain knowledge and skills to apply in my work in Greece - 20 students	50.0%	
To receive a master's degree that will allow me to apply for a job as a teacher in a public school – 24 students	60.0%	
To help me do better in my work with children and students of different national and cultural backgrounds – 26 students	65.0%	
To increase my pedagogical competence in the field of intercultural education - 16 students	40.0%	
		Total respondents – 40

От таблицата се вижда, че най-много студенти – 65% , т.е. 26 от общо 40, са посочили като водещ мотив очакването обучението в програмата да им помогне да се справят по-добре при работата си с деца и ученици с различен национален и културен произход.

Тези отговори подкрепят третата хипотези относно мотивацията. Засилените миграционни процеси след 2015 година промениха социодемографската картина в много гръцки училища. На много острови, а и в континенталната част се установиха трайно семейства от Близкия изток и Азия. Децата на бежанците и мигрантите влязоха в гръцките училища и поставиха на дневен ред темата за интеркултурната комуникация и обучението на културно и религиозно различни. Гърция с нейното автохтонно

население до скоро беше категоризирана като източноправославна държава. Засилената инвазия на хора от арабския свят промени това. В гръцките детски градини и училища вече се обучават и мюсюлмани и представители на други религии и културни. Децата говорят различни майчини езици и имат необходимост от специализирано обучение на гръцки.

Част от студентите в хода на обучението споделяха своя опит и своите трудности да общуват с тези деца.

В северната част на Гърция, където има българи, български роми, албанци и турци, които обаче са уседнали по-рано, учителите нямат лингвистични бариери, но имат трудности, свързани с културните и религиозните различия.

Тази ситуация вероятно обяснява извеждането на този мотив на първо място.

На второ място е прагматичният мотив, идващ от очакването, след като се получи магистърска степен, тя да им позволи да кандидатстват за работа като учители в държавно училище. Това е посочено от 24 студенти, което прави 60% от всички респонденти. Предвид спецификата на модела за подбор на персонал в гръцките общински/държавни училища е напълно разбираемо, че учителите търсят възможности за получаване на магистърска степен, която би увеличила шансовете им за получаване на работа с по-добро заплащане и с по-високи нива на сигурност.

Половината от студентите са посочили като водещ мотив възможността да получат знания и умения, които да приложат в работата си в Гърция. Този отговор ни дава основания да оценим учебния план и съдържанието на учебните програми като много подходящи за студенти – бъдещи и настоящи учители, в условията на глобализацията, динамиката на миграционните процеси и толерантната и ефективна интеркултурна комуникация.

40% от студентите са оценили потенциала на програмата да повишат педагогическата си компетентност в областта на интеркултурното образование. Допускаме, че това са учители с по-дълъг стаж, които проявяват интерес за развитие и усъвършенстване.

Макар че анкетата дава възможност за допълване със свободен отговор, студентите не са се възползвали от нея и са ограничили изборите си в рамките на предложените.

В таблица 4 са ранжирани отговорите за степента на удовлетвореност по време на обучението в магистърската програма от: учебния план и дисциплините, които се изучават; преподаването в онлайн среда; организацията на учебния процес в онлайн среда; работата с материалите в платформата Black Board; механизмите за управление на самостоятелната работа на

студентите; академичната виртуална комуникация с преподавателите и административното обслужване от страна на ЮЗУ.

Таблица 3. Степен на удовлетвореност от обучението в магистърската програма

	Very low	Low	Medium	High	Very high
The curriculum and the disciplines you study	0 - 0.0%	0 - 0.0%	12 - 30.0%	18 - 45.0%	10 - 25.0%
Teaching in an online environment	0 - 0.0%	2 - 5.0%	6 - 15.0%	24 - 60.0%	8 - 20.0%
The organization of the learning process in an online environment	0 - 0.0%	2 - 5.0%	8 - 20.0%	20 - 50.0%	10 - 25.0%
Working with materials in the Black Board platform	0 - 0.0%	0 - 0.0%	12 - 30.0%	16 - 40.0%	12 - 30.0%
The mechanisms for managing the independent work of students	2 - 5.0%	0 - 0.0%	8 - 20.0%	14 - 35.0%	16 - 40.0%
Academic virtual communication with your teachers	2 - 5.0%	2 - 5.0%	8 - 20.0%	18 - 45.0%	10 - 25.0%
Administrative services by SWU	0 - 0.0%	0 - 0.0%	14 - 35.0%	16 - 40.0%	10 - 25.0%
Total respondents 40					

Удовлетвореността от учебния план и дисциплините, които се изучават, са оценени в средна степен от 30%. Високи оценки са дали 45%, а много високи нива на удовлетвореност има всеки четвърти от програмата. Когато сумираме високите и много високите нива се получават 70%, което означава, че има съвпадение на очакванията за получаване на знания, умения и компетентности с реалността.

Преподаването в онлайн среда, наложено от пандемията COVID-19, се осъществяваше с използването на интегрираната към платформата за дистанционно обучение Black Board платформа за осъществяване на видео-конференцна връзка Big Blue Butten, а при свръхнатоварване някои преподаватели ползваха и ZOOM. Висока степен на удовлетвореност посочват 60% от студентите, а много висока – 20%, което като сумарно число прави 80%. Тази удовлетвореност всъщност е висока оценка за работата на преподавателите, които са реализирали виртуалната академична комуникация с тях. Само двама посочват ниско ниво.

Цялостната организацията на учебния процес в онлайн среда също събира голям брой студенти, удовлетворени във висока и много висока степен – 75%, което е три-четвърти. Както и при предния въпрос двама студенти посочват ниско ниво на удовлетвореност, а останалите 20% – средно ниво. Като се има предвид, че това е втората академична година, в която учебният процес се провежда в онлайн среда, се предполага, че и преподавателите, и студентите са подобрили своите дигитални умения.

На конкретния въпрос доколко са удовлетворени от работата с материалите в платформата Black Board 30% от студентите посочват средно ниво, 40% високо и 30% много високо. Отново можем да направим сумирането на последните две нива и да получим 70%. Платформата „дава възможност за управление на курсове онлайн, разширено управление на права и роли в платформата, централизирано място за управление на съдържанието, даващо максимален контрол върху неговите елементи, достъпа на отделни потребители до тях, както и тяхното обновяване, както и възможност за разширяване и интеграция на платформата с външни системи. Платформата съдържа пълен набор от онлайн обучения, видео уроци за извършване на различни действия в платформата като – вход, навигация, създаване, редактиране и изтриване на курс, качване на съдържание в курс, използване на колекция съдържание, управление на електронен дневник, използване на система за ранно известяване и други. Възможност за интеграция и вграждане на снимки, презентации и видео съдържание от различни социални мрежи без напускане на учебната среда и без да са необходими специализирани познания по уеб програмиране. Системата е със съвременен и интуитивен интерфейс web 2.0, възможност за персонализиране на изгледана уебинтерфейса от потребителите чрез промяна на цветове, шрифтове, дизайн, фон и съдържание. [2]

Тези характеристики на платформата предпоставят много добри механизми за управление на самостоятелната работа на студентите. Затова не е изненада, че 40% посочват много висока степен на удовлетвореност, а други 35% – висока. Двама студенти са крайно неудовлетворени, а всеки пети (20%) оценява в средна степен механизмите. Стои обаче въпросът

доколко отделните преподаватели са се възползвали от характеристиките на платформата, за да подготвят задания и други задачи за самостоятелна работа.

Академичната виртуална комуникация с преподавателите е неудовлетворителна за общо четирима студенти. 20% дават средна оценка. Групата на удовлетворените на високо и много високо ниво са 70% от цялата извадка. Това значително мнозинство вероятно са по-активните студенти, които са се включвали редовно и са използвали различни канали – онлайн конферентна връзка във виртуалните стаи на преподавателите в Big Blue Butten, електронни пощи, работа в платформата за дистанционно обучение Black Board.

Административното обслужване от страна на ЮЗУ се осъществява в присъствена и в онлайн среда. Студентите могат да виждат резултатите от изпитите си в електронното си досие. Вероятно това е причината да посочат високи нива на удовлетвореност – общо 65% и средно – 35%. Няма неудовлетворени.

Общият извод, е че 80% от студентите са най-удовлетворени от преподаването в онлайн среда. В условията на пандемия това се оценява като високо – както от здравословна гледна точка, но също така и защото се спестяват средства за пътуване, нощувки и храна. Не е без значение и времето, което иначе трябва да отделят за пътуване и учене в друга страна, макар и съседна.

На второ място – 75% висока и много висока удовлетвореност се отчита по отношение на цялостната организацията на учебния процес в онлайн среда и на механизмите за управление на самостоятелната работа на студентите.

На трето място – със 70% високи нива на удовлетвореност са посочени: учебният план и дисциплините, които се изучават, работата с материалите в платформата Black Board и академичната виртуална комуникация с преподавателите.

Последните три въпроса от анкетата са свързани с английския език.

Два от тях са за самооценка по отношение на владенето на езика и влиянието на програмата за подобряване на нивото, а третият – за оценяване на лингвистичната компетентност на преподавателите.

Диаграма 2. Равнище на владеене на английски език от студентите като условие за ефективно обучение

На диаграма 2 е разпределението на самооценките относно равнището на владеене на английски език. Половината от студентите считат, че владеят езика на много добро и отлично ниво. Всеки пети обаче посочва добро, което е под средното, в което са се определили останалите 30%.

Възможно е общата картина да е по-различна. Фактът, че 20 студенти са отворили платформата с онлайн анкетата, но не са отговорили на въпросите, поражда известни подозрения. Приемаме, че респондентите са се чувствали комфортно да дадат своите оценки и самооценки и благодарение на доброто си владеене на английския език.

Диаграма 3. Равнище на владеене на английски език от преподавателите като условие за ефективно обучение

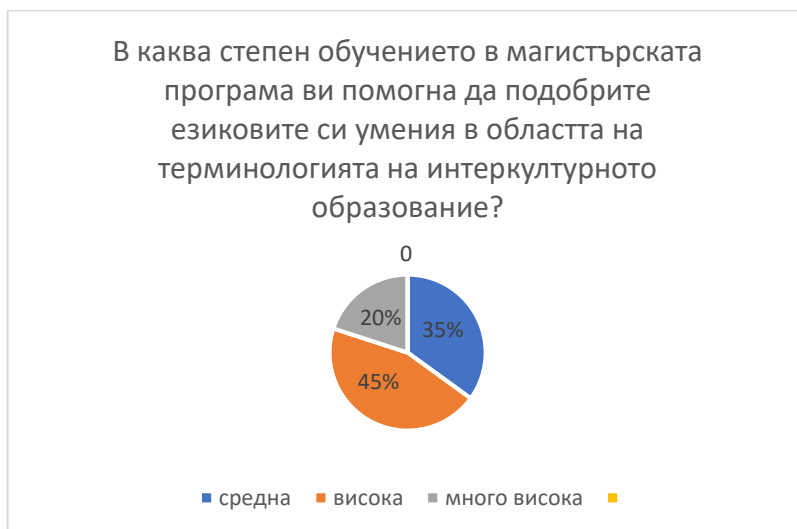

По-шарена е палитрата на оценките относно владеенето на английски език от страна на преподавателите. Тук се появяват 5% (2 студенти), които оценяват като незадоволително равнището на владеене на езика като условие за ефективно преподаване. За съжаление така зададен въпросът не позволява да се получи конкретна (поименна) информация. Повече от половината (55%) оценяват като много добро езиковото равнище на преподавателите, а 10% (4 студенти) и като отлично. Като се има предвид, че студентите са слушали и гледали виртуални лекции и са участвали в упражнения, можем да им се доверим, че преподавателите се различават значимо в нивата на владеене на езика за академични цели.

Последният въпрос търси принадлежната стойност на обучението в магистърската програма за подобряване на езиковите умения в областта на терминологията на интеркултурното образование. На диаграма 4 се вижда разпределението.

65% от студентите твърдят, че академичната интеркултурна комуникация и работата с англоезична научна литература по време на обучението им е помогнала да подобрят уменията си в областта на терминологията във висока и много висока степен.

Диаграма 4. Усвояване на терминологията на интеркултурното образование

От процентите става видно, че обучението в магистърската програма има положително влияние, от една страна, за подобряване на езиковите умения на студентите, а от друга – за усвояване на терминологията в областта на интеркултурното образование. Възможно е отговорите да са дадени от студенти, които владеят английски език на високо ниво и свободно ползват научна литература на него, но може да има допускания относно друга група студенти, които да са с ниски самооценки на владеенето на езика и поради тази причина да не са в състояние да оценят развитието си.

Заклучение

Анализът на отговорите на отворените въпроси показва, че студентите правят ясни разлики между интеркултурното и мултикултурното образование.

Интеркултурното образование за тях е процесът за постигане на начин на съвместно съществуване в мултикултурни общества, чрез създаване на разбиране и уважение към хората, които принадлежат към различни културни групи.

При интеркултурното образование ключова ценност и водещ принцип е културната идентичност на учащия да бъде защитена и поддържана чрез осигуряване на висококачествено образование за всички, което позволява на всеки учащ да придобие културни знания, нагласи и умения, необходими

за постигане на активно и пълноценно участие в обществото, което ще допринесе за разбирателството между индивидите, етническите, социални, културни и религиозни групи и нации.

Мултикултурното образование се осмисля като поредица от образователни форми или преподаване, което включва истории, текстове, ценности, вярвания и гледни точки на хора от различни културни среди. За студентите то се свързва с общества, които включват няколко културни или етнически групи. В това мултикултурно общество хората живеят един с друг, но всяка културна група не е задължително да има ангажиращи взаимодействия помежду си.

Обобщавайки, можем да кажем, че студентите приемат, че мултикултурализмът има връзки с етнически групи, езици, религии, исторически традиции и навици.

В парадигмата на философията на интеркултурализма, която се споделя и от автора, студентите оценяват интеркултурното образование като теория и технология, формираща активни участници в съвременния мултикултурен свят. Това разбиране се споделя и от С. Чавдарова-Костова, която определя интеркултурното образование като „... една нова образователна парадигма в основите на която може да бъде открит подходът на „разбиране“, явяващ се „централен“ за анализа на междуличностните интеркултурни взаимодействия“. [3]

Правят впечатление високите нива на удовлетвореност от обучението в онлайн среда, което, от една страна, може да се дължи на добрата организация, но от друга, да се свърже с прагматичните мотиви, че може да се учи без да се пътува и отсъства от дома.

Резултатите от това проучване потвърждават извода, направен за студентите от магистърска програма „Образователен мениджмънт“, че „използването на онлайн базирани образователни ресурси от платформи, което студентите могат да правят от всяка точка и участието им във визуална реална и виртуална комуникация с техните преподаватели могат да се комбинират и по този начин да стимулират по-висока активност и отговорност у участниците в образователния процес във висшите училища“. [4]

Интересни са резултатите и по отношение на оценките за езиковата компетентност на преподавателите и самооценките. Едно по-задълбочено изследване сред преподавателите в програмата би могло да даде по-конкретни отговори каква е ефективността на обучението, когато се използва английският език като *lingua franca* за тях и за гръцките студенти.

Проучването позволява да се направят няколко препоръки:

– Всички студенти, които се подготвят за учители, трябва да изучават теми, свързани с интеркултурното образование и ефективните педагогически взаимодействия в мултикултурната класна стая и училище.

– Базисното обучение в бакалавърските програми трябва да включва не само теоретична подготовка за култури и различия, но и стратегии, методи и подходи за работа с ученици с различен културен, езиков и религиозен произход.

– Интеркултурната комуникативна компетентност да стане част от стандарта за педагогическа компетентност, защото учителите са представители на образователни институции, които играят отговорна роля в съвременното мултикултурно общество.

Цитати и бележки

- [1] За повече информация виж в статията: Тоцева, Я. (2011). Интеркултурна комуникация и интеркултурна комуникативна компетентност, *Бизнес секретар*, № 3, 3–13. [Totseva, Ya. (2011). Interkulturna komunikatsia i interkulturna komunikativna kompetentnost, *Biznes sekretar*, № 3, 3–13.]
- [2] Цанков, Н., Дамянов, И. & Бонева-Дамянова, Е. (2018). *Информационни и комуникационни технологии в обучението и работа в дигитална среда*. София: Изд. „Авангард Прима“. [Tsankov, N., Damyanov, I. & Boneva-Damyanova, E. (2018). *Informatsionni i komunikatsionni tehnologii v obuchenieto i rabota v digitalna sreda*. Sofia: Izd. „Avangard Prima“.]
- [3] Чавдарова-Костова, С. (2001). *Интеркултурно възпитание*. София: Изд. „Ведна Словена – ЖГ“, 117. [Chavdarova-Kostova, S. (2001). *Interkulturno vazpitanie*. Sofia: Izd. „Veda Slovena – ZhG“, 117.]
- [4] Тоцева, Я. (2020). Интегриране на възможностите на платформите Blackboard и ZOOM при обучението на студенти в магистърска програма „Образователен мениджмънт“, *Електронно обучение във висшите училища*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 146–158. [Totseva, Ya. (2020). Integrirane na vazmozhnostite na platformite Blackboard i ZOOM pri obuchenieto na studenti v magistrarska programa „Obrazovaten menidzhmant, *Elektronno obuchenie vav visshite uchilishta*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 146–158.]

Библиография

- Тоцева, Я. (2011). Интеркултурна комуникация и интеркултурна комуникативна компетентност, *Бизнес секретар*, № 3, 3–13. [Totseva, Ya. (2011). Interkulturna komunikatsia i interkulturna komunikativna kompetentnost, *Biznes sekretar*, № 3, 3–13.]
- Тоцева, Я. (2020). Интегриране на възможностите на платформите Blackboard и ZOOM при обучението на студенти в магистърска програма „Образователен мениджмънт“, *Електронно обучение във висшите училища*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 146–158. [Totseva, Y. (2020). Integrirane na vazmozhnostite na platformite Blackboard i ZOOM pri obuchenieto na studenti v magistrarska programa „Obrazovaten menidzhmant, *Elektronno obuchenie vav visshite uchilishta*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 146–158.]
- Цанков, Н., Дамянов, И. & Бонева-Дамянова, Е. (2018). *Информационни и комуникационни технологии в обучението и работа в дигитална среда*. София:

Изд. „Авангард Прима”. [Tsankov, N., Damyanov, I. & Boneva-Damyanova, E. (2018). *Informatsionni i komunikatsionni tehnologii v obuchenieto i rabota v digitalna sreda*. Sofia: Izd. „Avangard Prima”.]

Чавдарова-Костова, С. (2001). *Интеркултурно възпитание*. София: Изд. „Веда Словена – ЖГ“, 117. [Chavdarova-Kostova, S. (2001). *Interkulturno vazpitanie*. Sofia: Izd. „Veda Slovena – ZhG“, 117.]

Брой 52 на сп. „Реторика и комуникации“, юли 2022 г. се издава с финансовата помощ на Фонд научни изследвания, договор № КП-06-НПЗ/75 от 18 декември 2021 г.

Issue 52 of the *Rhetoric and Communications Journal* (July 2022) is published with the financial support of the Scientific Research Fund, Contract No. KP-06-NP3/75 of December 18, 2021.